

KRAS, BRKINI IN SLOVENSKO PRIMORJE

Železnica že več kot 200 let povezuje kraje in ljudi. V primerjavi z drugimi oblikami prevozov (cestni, letalski, ladijski) ima številne prednosti: je varnejša, lahko prepelje večje količine blaga naenkrat, zaradi npr. pogostih zastojev na cestah je hitrejša, predvsem pa najmanj onesnažuje okolje z izpusti, kar je pomembno v času globalnih podnebnih sprememb. Zato ne preseneča, da Slovenija, ki ima trenutno 1200 kilometrov železniških prog, pospešeno posodablja železniško infrastrukturo.

Drugi tir je 27,1 kilometra dolga nova železniška proga, ki se gradi med Divačo in Koprom. Inženirsko in finančno je zahteven projekt, gradnja pa podvig. Proga je načrtovana kot sodobna t. i. predorska proga s sedmimi predori in tremi viadukti. Potovanje bo tako posebna izkušnja.

Ob progi drugega tira so tri geografsko in kulturno raznolike pokrajine: Kras, Brkini in Slovensko primorje. Trije svetovi, očarljivi in edinstveni, kjer se ob naravnih in kulturnih znamenitostih razkrivajo še nepoznani predeli, drobci življenja ljudi in zanimive zgodbe.

Pokrajine, ki vabijo s svojo avtentičnostjo in posebnostjo. Spoznati Kras, Brkine in Slovensko primorje je edinstvena izkušnja in nepozabno doživetje.

2TDK, Družba za razvoj projekta, d. o. o.
Železna cesta 18
SI-1000 Ljubljana
T +386 1 306 84 00

Sledite nam na:
www.drugitir.si
facebook.com/zadrugitir
twitter.com/zadrugitir
instagram.com/drugitir

Fotografije so iz arhivov STO, VisitKras, VisitKoper in 2TDK. Predstavljajo nekatere lokalne, etnološke, arhitekturne, naravoslovne in druge značilnosti krajev ob progi drugega tira.

PREDORI

T1	6714 m
T2	6017 m
T3	335 m
T4	1949 m
T5-6	513 m
T7	1154 m
T8	3808 m

VIADUKTI

V1	215 m
V2	416 m
V3	620 m

Dolžina proge: **27,1 km**
 Dolžina dostopnih cest: **22,8 km**

- Info točki v Divači in Klancu pri Kozini
- Deviacija oz. prestavitev obstoječega tira
- Drugi tir med ENP Dekani in Koprom, že zgrajenih ca. 1,2 km izvlečnega tira

KRAS

Kras je poseben svet, magičen in navdihujoč. Njegove meje na severu določa Vipavska dolina, na jugu Jadransko morje, na vzhodu Brkini in Slovensko primorje ter na zahodu reka Soča.

Beseda kras izvira iz predindoevropskega korena *kar*, pomeni kamen ali skalo, in se je ohranila do danes. Kras in kraški pojavi (podzemne jame, izginjajoče reke, vrtače in drugi kraški pojavi) so dali ime vsem pokrajinam na svetu s podobno sestavo tal in znanstveni disciplini krasoslovju.

Naravna in kulturna krajina Krasa je edinstvena. Kamen in burja dajeta Krasu in ljudem svoj značaj. Poseben čar krajine so naravni čudeži, strnjene vasi, lipicanci, pa tudi izjemno bogato rastlinstvo in živalstvo.

Proga drugega tira se začne v Divači, na Krasu. Nato pelje skozi dva najdaljša predora in zaprt viadukt, ki so združeni v 13-kilometrski enovit objekt, in se na približno polovici poti s kraške planote spusti v priobalno območje.

KRAŠKE JAME

Kras je svet podzemnih jam, izginjajočih rek, vrtač in kapnikov. Škocjanske jame v bližini Divače so zaradi svoje edinstvenosti vpisane na Unescov seznam svetovne dediščine. Jama Vilenica je najstarejša turistična jama v Evropi, zelo zanimive so tudi Divaška jama, jama Dimnice in Križna jama. Najbolj znana in tudi najbolj obiskana pa ostaja Postojnska jama.

Tudi udornica Risnik v Divači je kraška znamenitost. Okoli udornice je speljana Krasoslovna naravoslovna učna pot Divaški Kras, ki obiskovalce pripelje do Divaške jame.

KAMEN

Značilnost Krasa so suhi kamniti zidovi, ki razmejujejo obdelovalno zemljo in ograjujejo pašnike. Suhe zidove so na Krasu od nekdaj zlagali brez vsakršnega veziva in so danes vpisani na seznam svetovne nesovne dediščine Unesco. Iz kamna so oblikovani tudi prepoznavni elementi kraške arhitekture: okenski in vratni okvirji, stopnice, ognjiščni okvirji, konzole, nagrobni križi, vodnjaki, žlebovi, cerkvena znamenja in oboki vhodov na domačije.

KRAŠKA HIŠA

Tipična kraška hiša je kamnita z izvirnimi arhitekturnimi elementi, zaprtim dvoriščem, borjačem in značilnim vhodom, kalono (tudi portalom, portonom).

Izjemen primerek kraške arhitekture je obnovljena Škratelj-nova domačija v Divači, kjer je danes Muzej slovenskih

filmskih igralcev in igralk. Na ogled je stalna razstava in razstava, posvečena veliki filmski zvezdi nemega filma Ili Rini. Na borjaču pa je vsako leto letni kino.

VODNJAKI, KALI IN LOKVE

Kras je svet podzemnih voda, zato je površinska voda na Krasu redka in dragocena. Ljudje so v preteklosti za zbiranje vode gradili vodnjake, imenujejo jih štirne, ter kale in lokve, ki danes ne služijo več svojemu namenu, so pa edina bivališča mnogim vodnim in močvirskim rastlinskim in živalskim vrstam.

LIPLICANCI

Lipicanci so doma v Lipici, po kateri so tudi dobili ime. Kobilarna Lipica je bila ustanovljena davnega leta 1580. Je najstarejša evropska kobilarna, ki kontinuirano vzreja isto pasmo konj. Danes je kobilarna z največ lipicanci na svetu.

KRAJINSKI PARK BEKA

Krajinski park Beka obsega sotesko Glinščice z dolino Griže, ponornimi jamami pri Ocizli ter arheološkimi najdišči Lorencon, Tabor nad Botačem in Sela na Malem Krasu. Celotno območje je bilo za krajinski park razglašeno leta 1992, slovi po izjemnih naravnih lepotah in nedotaknjenosti krajine.

Dolina Glinščice je postala znana v začetku 20. stoletja, ko so jo odkrili plezalci. Danes je tu več kot 250 urejenih plezalnih poti različnih težavnosti. Krajinski park ponuja tudi številne pohodniške poti.

VSAJ 1200 NOČNIH METULJEV

Kras sodi med bogatejša naravna območja v Evropi, kjer so doma številne rastlinske in živalske vrste. Tako v Sloveniji živi 182 vrst dnevnihi metuljev, od tega na Krasu in Kraškem robu 130 vrst. Med okoli 3400 vrstami nočnih metuljev jih na Krasu zagotovo najdemo vsaj 1200.

OKUSI KRASA

Kraška kuhinja je zavezana lokalnim sestavinam in sledi letnim časom. Jedi so preproste in okusne – na rezine narezan in na burji sušen pršut, panceta ali zašink, jota, ovčji sir, mineštra, ajdova ali koruzna polenta, frtalje, štruklji z orehi, preleti z maslom in drobtinami. Značilno vino je kraški teran. Vse te dobrote lahko poskusite na osmicah, turističnih kmetijah ali v domačih gostilnah.

KRAS, BRKINI IN SLOVENSKO PRIMORJE OB DRUGEM TIRU

NOVA ŽELEZNIŠKA PROGA DIVAČA—KOPER

2TDK

BRKINI

Na robu kamnitega Krasa so Brkini, razgibana pokrajina, ujeta med dolino reke Reke na severu, Snežnikom na vzhodu in gozdnato kraško Čičarijo na jugu. Zaznamujejo jih flišna tla in posebno podnebje na prehodu med celinskimi in mediteranskimi. Proga drugega tira se v svoji zgornji polovici nasloni na Brkine, ta gričevnati svet sadovnjakov in travnikov, ki ga je še treba odkrivati. Ne v naglici, temveč na način, kot tam poteka življenje – umirjeno, počasneje, a v koraku s časom.

SHODI ALI OPASILA

Po vaseh v Brkinih se od pomladi do jeseni ob koncih tedna odvijajo shodi ali opasila, vezana na cerkvenega zavetnika. Domačini tako obujajo stare običaje, se družijo ob glasbi in v nedeljo po maši zaplešejo »v prvega«. Plešejo ga pari, ki resno mislijo na poroko v tistem letu.

ŠKOROMATI

V pustnem času so v Brkinih doma škoromati, najstarejše pustne maske na Slovenskem in najstarejše omenjene pustne maske v Evropi. V sedmih vaseh v Brkinih so se poganski škoromati ohranili vse do danes. Posebnost so škoromati iz Hrušice, ki si obraz zakrivajo z lesenimi maskami.

SRENJE

Izraz *srenje* ali pogosto *jus* označuje skupnost avtohtonih prebivalcev, ki samostojno upravljajo, vzdržujejo in uporabljajo skupno lastnino. Srenje so dopolnjevale ureditev kmečkih vasi in skupnosti na način, da je bila zemlja osebna last, pašniki in nekateri gozdovi pa so bili skupni skozi stoletja. Tak primer je naravni rezervat Glinščica.

MITSKI PARK RODIK

Mitski park Rodik je odprt od leta 2021. Nastal je na osnovi ohranjenega pripovednega izročila, ki sega v prazgodovino. Na vodeni razstavi Mitske in druge resničnosti v Centru za obiskovalce so predstavljeni različni pogledi na svet (mitski, religiozni, znanstveni in umetniški). Na Lintverjevi ali Babini poti pa lahko obiskovalci spoznava zapisano mitsko izročilo in si ogledajo umetniške stvaritve.

VODNA ČRPALKA V KLANCU

Leta 2022 sta bili obnovljeni čuvajnica in strojnica vodne črpalke v Klancu pri Kozini, ki je služila za napajanje parnih lokomotiv na nekdanji progi Hrpelje–Kozina–Trst, zgrajeni konec 19. stoletja in ukinjeni sredi 20. stoletja.

V stavbi nekdanje vodne črpalke za napajanje parnih lokomotiv, ki je tehnični spomenik, je razstava o Krajinskem parku Beka. V sosednji stavbi, nekdanji čuvajnici, pa je na ogled interaktivna razstava o drugem tiru.

LEDENICE

V Brkinih in na Krasu so se kmetje pred prihodom hladilnikov ukvarjali tudi z ledeničarstvom. Delo je bilo izredno težaško, vendar je bil zaslužek dober.

V kalih so pozimi sekali led, ga shranjevali v ledenicah, ki so imele stalno temperaturo, da se je led v njih ohranil vse leto. Poleti so ga naložili na vozove, na pot so šli ponoči ali zelo zgodaj zjutraj. Prodajali so ga v Trst, v ribarnice, mesnice, pivovarne, gostilne, na ladje ...

Največja ledenica na tem območju je bila v Kačičah in velja za drugo največjo ledenico v Evropi.

DEŽELA SADJA

Brkini so dežela odličnega sadja, jabolk, češp oz. sliv, hrušk, češenj, pa tudi kostanja. Številni lokalni pridelovalci sadja pripravljajo jabolčni sok in cider, kis, marmelade ter suho sadje. Tradicionalne lokalne jedi zaznamuje obilje sadja. Najbolj poznani so češpovi njoki, sladki cmoki iz krompirjevega testa.

Jeseni je v Rodiku kostanjev praznik, na katerem domačini pečejo kostanj na velikih vročih ploščah, tako kot nekoč, ko so ga pekli na vročem špargetu, štedilniku na drva.

POHODNIŠTVO IN KOLESARSTVO

Gričevnati Brkini so s številnimi manj prometnimi in dobro označenimi cestami ustvarjeni za kolesarjenje in pohodništvo vse leto, odmaknjene turistične kmetije pa popotnikom ponujajo doživetje lokalnega okolja in odlično hrano.

SLOVENSKO PRIMORJE

Med Kraškim robom in Jadranskim morjem je umeščeno Slovensko primorje z vasmi in naselji na podeželju ter mesti ob obali. Podnebje je tu mediteransko in zemlja radodarna. Pokrajina vabi s pristočnostjo narave in ljudi, bogato dediščino in živo ustvarjalnostjo, pestrim kulturnim dogajanjem in športnimi dejavnostmi.

Proga drugega tira tu premaga strmi Kraški rob, višinsko razliko 400 metrov in se potem spušča proti morju skozi serijo petih predorov in dveh viaduktov vse do Kopra.

KRAŠKI ROB

Kraški rob predstavlja geološko in podnebno mejo, ko celinski del Slovenije prehaja v primorskega, kraška planota pa se prevesi v flišno krajino Istre.

Na Kraškem robu se stopničasto izmenjujejo strme apnenčaste stene in vmesne flišne police. To je svet, ki privablja številne botanike, jamarje in ljubitelje ptic.

Kraški rob je prepleten s številnimi kolesarskimi in pohodniškimi potmi, velja tudi za osrednje slovensko plezališče. Tu je več kot polovica plezalnih smeri v Sloveniji.

SLIKOVITE VASICE

Stare kamnite istrske vasi in naselja so zgrajeni na slemenih in pobočjih, ki so obdani z oljčnimi nasadi, vinogradi in sadovnjaki. V dolinah, kjer je tudi zemlja najbolj rodovitna, so njive. Velik vpliv na priseljevanje so imele ceste, vse od antičnih časov naprej, zato je veliko vasi in naselij zgrajenih ob njih. Včasih so to bile glavne prometne poti, danes so stranske ceste, primerne za kolesarjenje in pohodništvo.

Socerb, Črni Kal, Osp, Tinjan, Škofije, Plavje so kraji ob drugem tiru s kulturnimi spomeniki, značilno arhitekturo, izletniškimi točkami in lepimi razgledi ter domačini, ki so predani vinogradništvu in oljkarstvu.

KOPER

Proga drugega tira se konča v Kopru, ki je med najstarejšimi slovenskimi mesti. Kar 500 let je bil del Beneške republike, ko se je izoblikovalo mestno jedro z znamenitimi gotskimi, renesančnimi in baročnimi stavbami.

Koper je bil nekoč otok, ki so ga s kopnim povezali v začetku 19. stoletja. Danes je upravno središče, kjer je poleg slovenščine uradni jezik tudi italijanščina. V Koprskem zalivu, severno od mesta, je edino slovensko pristanišče Luka Koper.

ŠAVRINKE

Šavrinke so kmečke ženske iz slovenske Istre, ki so od konca 19. stoletja do konca druge svetovne vojne peš v košu na glavi (plenjeru) dan za dnem nosile zelenjavo, mleko, jajca in ostale pridelke v Koper in Trst in jih prodajale meščanom. Zaradi velike revščine in gospodarske krize je bil njihov zaslužek pogosto edini vir preživljanja družine. Realna, zgodovinska podoba Šavrink je počasi, tudi zaradi literarnih upodobitev, prerasla v istrsko (danes že slovensko) simbolno podobo neuklonljive, pogumne, skrbne in ljubeče matere in ženske.

VINO, OLJČNO OLJE, ISTRSKA KUHINJA

Oljčno olje iz Istre slovi kot eno najboljših na svetu. Plodovi istrske belice dajejo olju značilen grenek in pikanten okus. Tu uspeva avtohtona vinska trta, ki daje zelo cenjeno rdeče vino refošk. Značilno belo vino je malvazija.

Tradicionalna istrska kuhinja je preprosta, recepti se prenašajo iz roda v rod. Tudi danes temelji na lokalnih sestavinah, dodani so ji samo nekateri sodobni elementi. Pršut, sir, kruh z domačim oljčnim oljem, bobiči, kuhani štruklji, nakelda, polenta na rdeče, fritaja z divjimi šparglji, domače testenine (bleki, blečiči in fuži), riži-biži, brodet, velikonočni končan kruh, hroštote in fritole (miške) so najbolj značilne istrske jedi.

AKTIVNE POČITNICE

Pestro kulturno dogajanje v Slovenskem primorju spremljajo dogodki, prireditve in festivali, ki se vrstijo skozi vse leto največkrat na prostem, na trgih in ulicah.

Kraški rob in obalni pas ponujata ljubiteljem športa številne možnosti za rekreacijo: kolesarjenje, jahanje, tek, pohodništvo in sprehajanje po označenih poteh ter jadrnanje, veslanje, plavanje, supanje, potapljanje, ribarjenje in jamarstvo.

